

El mal de la cultura neoliberal

Published by [Interacció](#) [1] on 22/11/2018 - 09:30



[Alberto Santamaría](#) [2] | [Akal](#) [3]

Creativitat, emocions, imaginació. Si en un exercici de llengua ens demanen que busquem un mot [hiperònim](#) [4] que aixoplugui aquesta tríada de conceptes, podríem optar per “**art**” o, potser, “**cultura**”. Ara bé, ja fa temps que la retòrica econòmica i empresarial s’ha apropiat d’aquests conceptes. És a dir, la cultura ha estat absorbida per la lògica del capitalisme neoliberal. D’aquesta integració n’ha sorgit un ésser frankensteinià, el “**capitalisme afectiu**”. Per entendre el sorgiment i l’imperi de l’**activisme cultural neoliberal**, Alberto Santamaría ha escrit l’assaig “En los límites de lo posible: Política, cultura y capitalismo afectivo”.

L’any 2009 s’inaugurava a Sant Cugat del Vallès un nou campus de l’Escola Superior d’Administració i Direcció d’Empreses ([ESADE](#) [5]). El nom: [Creapolis](#) [6], és a dir, “ciutat de la creativitat” o “ciutat que crea” en un grec macarrònic. Per tant, el centre adscrit a la [Universitat Ramon Llull](#) [7], una de les fàbriques de gestors econòmics i empresarials amb més renom del país, es volia projectar al món com una polis de la creació. Aquest és un exemple força clar de com el [neoliberalisme](#) [8] ha transformat la cultura. Santamaría dissectiona com la **subjectivitat** ha passat a formar part de les **lògiques del mercat**. [Zygmunt Bauman](#) [9] va popularitzar l’adjectiu “líquid” per referir-se a la realitat en l’era [postmoderna](#) [10]. A “En los límites de lo posible” el poeta i professor de la [Universitat de Salamanca](#) [11] va un pas més enllà i defineix el neoliberalisme com a **viscós** perquè impregna amb persistència les nostres maneres de sentir.

L’origen d’aquesta **mirada economicista** de la cultura és un [canvi de perspectiva](#) [12] del Banc Mundial l’any 1999. En aquell moment, l’organisme comença a fixar-se en l’**impacte econòmic de les activitats culturals**. Des de llavors, “la cultura es *todo* de lo que pueda extraerse cierto rédito económico medible y no afecte a otros sectores” (p. 209). Per extensió, la cultura ha esdevingut la forma a través de la qual les institucions configuren el seu relat. A fi de poder operar així, el concepte “cultura” **s’ha buidat de significat** per fer-se homogeni. L’autor parla d’un procés d’“**evisceració cultural**”. En conseqüència “la palabra *cultura* dibuja un fracaso en la medida en que la heredamos hoy como un objeto vacío que, sin embargo, es fácilmente utilizable y rellenable bajo cualquier criterio” (p. 192).

Per convertir la cultura en un titella que afavoreixi els seus interessos, el neoliberalisme l’ha despolititzat, és a dir, l’ha **depurat de tot allò que molesta** i que genera dissensions: extremant els elements de consens s’aconsegueixen llimar les arestes conflictives i la cultura es converteix en una **fina capa de superficialitat**. Dos exemples d’allò més il·lustratiu que il·luminen les idees de Santamaría. D’una banda, l’anunci d’un curs de “Poesía para directiv@s”. L’[art de la creació](#) [13] (“poiesis” vol dir precisament això) ha estat recreat com a eina de *coaching*. D’aquesta manera tota la potència evocativa de la lírica es perverteix i es converteix en un mer **exercici terapèutic** amb finalitats lucratives. El segon exemple: la fotografia d’una parella de polítics de primera línia que es troben per conversar davant d’una quadre d’[Antoni Tàpies](#) [14]. La imatge demostra de quina manera l’**art abstracte és absorbit per la retòrica de l’estat** per legitimar-se. De fet, el règim franquista, un cop acabada la [Segona Guerra Mundial](#) [15], va utilitzar l’[informalisme](#) [16] per rentar la seva imatge i [projectar-se com un estat modern](#) [17]. **Un art despolititzat funcionava políticament** “como forma a través de la cual reencantar

su relato [del franquismo], reorientándolo hacia cierta modernidad creativa". (p. 15).



Dos exemples de l'apropiació de l'art i la creativitat per part del poder

Segons Santamaría, el **lema neoliberal** és “potenciar la economía de los afectos, a condición de renunciar a una cultura política transformadora” (p. 200). Com que l'activisme cultural neoliberal ha assimilat la retòrica emocional que en origen havia de qüestionar les pautes asfixiants del capitalisme (p. 19), **cal lluitar des de la cultura contra la cultura**. Aquesta és la solució que proposa el llibre a partir de la relectura de les [idees de Schiller](#) [18].

En definitiva, des del punt de vista de Santamaría, el gran repte de l'art i de la cultura actuals és saber combatre la tendència fagocitadora del capitalisme neoliberal. Nosaltres proposem **no deixar de debatre i de reflexionar** per empoderar la cultura des de la cultura. Certament, llibres com “En los límites de lo posible” ens hi ajuden.

Podeu consultar aquest [llibre](#) [19] al [Centre d'Informació i Documentació](#). [20]

[Inicieu sessió](#) [21] o [registreu-vos](#) [22] per enviar comentaris

Tags: capitalisme

Tags: neoliberalisme

Tags: arts plàstiques i visuals

Tags: Cultura

Tags: teoria de la cultura



- [23]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/CIDOC/blogs/2018/mal-cultura-neoliberal>

Links:

- [1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>
- [2] https://es.wikipedia.org/wiki/Alberto_Santamar%C3%ADa
- [3] <http://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-search.pl?q=pb:Akal>,
- [4] <https://ca.wikipedia.org/wiki/Hiper%C3%B2nim>
- [5] https://ca.wikipedia.org/wiki/Escola_Superior_d%27Administraci%C3%B3_i_Direcci%C3%B3_d%27Empreses
- [6] <http://www.esadecreapolis.com/#innovation-ecosistem>
- [7] <https://www.url.edu/>
- [8] <http://www.laxarxa.com/altres/noticia/que-es-el-neoliberalisme>
- [9] <http://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-search.pl?q=au:%22Bauman,%20Zygmunt%22>
- [10] <https://ca.wikipedia.org/wiki/Postmodernitat>
- [11] <http://www.usal.es/>
- [12] https://www.eldiario.es/zonacritica/cultura-cuenta_6_338476157.html
- [13] <https://ca.wikipedia.org/wiki/Poesia>
- [14] <https://fundaciotapies.org/biografia/>
- [15] <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0031535.xml>
- [16] <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0188841.xml>
- [17] https://www.catedra.com/libro.php?codigo_comercial=162061
- [18] http://bdigital.uncu.edu.ar/objetos_digitales/7709/schiller-con-tapas.pdf
- [19] http://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=46029&query_desc=pb%3AAkal%2C
- [20] <http://www.diba.cat/web/cerc/cidoc>
- [21] <http://interaccio.diba.cat/>
- [22] <http://interaccio.diba.cat/form/alta-comunitat>
- [23] <https://interaccio.diba.cat/node/7615>